

АРХІВ

ПРО "УМ"

РЕКЛАМА В "УМ"

ПЕРЕДПЛАТА НА "УМ"

Україна молода

ЗНАЙТИ

ГОЛОВНА	НОВИНИ	ПОЛІТИКА	ЕКОНОМІКА	СУСПІЛЬСТВО	ІСТОРІЯ
ЗДОРОВ'Я	КУЛЬТУРА	СПОРТ	КАЛЕЙДОСКОП		

> [Свято](#) > Хрестився Христос на Йордань!

ХРЕСТИВСЯ ХРИСТОС НА ЙОРДАНЬ!

17.01.2006

Минулорічне водохрещення на Київському морі біля Вишгорода. Воду освячує настоятель церкви Бориса і Гліба. (УНІАН.)

Святим Богоявленням, Хрещенням Господа Бога та Спаса нашого Ісуса Христа завершується цикл зимових свят.

Напередодні свята Богоявлення, 18 січня, робилася остання, пісна кутя. Від цього походять народні назви свята — Голодна або Плаксива Кутя, а також друга Вілія, Йордань, Водосвяття, Водохреща. Останні назви зумовлені основним змістовим моментом обрядовості й вірувань цього свята — символікою

посвяченої води та хреста, що перемагають нечисту силу, очищають від неї весь людський простір. Освячена як у переддень свята, так і 19 січня вода мала властивості зцілювати людей від хвороб фізичних і душевних, захищати від впливу всього лихого. Християнський за своєю суттю обряд Великого водосвяття доповнювали народні звичаї, обряди та вірування.

Цього дня, як і перед Різдвом, не працювали важко, суворо постували, варили пісну кутю. В богоявленське надвечір'я готувалася остання святочна вечеря, неодмінно із непарною кількістю пісних страв, частина від яких призначалася для душ предків, щоб «сі душі накормили та й помітали Святвечір водохресний» (Гуцульщина). Після трапези «проганяли кутю», цей обряд знаменував завершення різдвяно-новорічних свят. Кутю забирали з покуті, де вона стояла із Святвечора, промовляючи: «Іди, кутя, із покутя, а узвар — на базар» (Житомирщина). Мороз, який протягом усіх святкових вечерь так шанобливо запрошували, в цей вечір виганяли ритуальним шумом: галасували, стукали в порожні відра, били качалками, макогонами, палицями в риг хати, по одвірках дверей, воріт і по парканах. На Поліссі дітям пояснювали, що «Коляда на білих конях від'їжджає».

Вважалося, що опівночі стаються великі чудеса: на одну мить вщухає вітер, запановує цілковита тиша й відкриваються небеса. О такій порі можна дізнатися про своє майбутнє, висловити заповітне бажання, що обов'язково збудеться. А ще можна почути, як худоба говорить людською мовою. Особливої сили набуває вода в усіх водоймах: течія зупиняється, вода починає хвилюватися, стає цілющою, перетворюється на вино.

Напередодні свята хлопці вирубували з льоду престол і хрест, який обливали буряковим квасом або калиновим соком; поруч встановлювали ялинки. Ранком, в очікуванні врочистого посвячення води, до «йордані» — ополонки у вигляді хреста — сходилися всі мешканці. Жінки несли в руках «трійцю» — три зліплені до купи свічки, прикрашені сухими квітами, калиною, намистом і стрічками (Поділля, Гуцульщина). Таку «трійцю» зберігали вдома під образами, адже вона вважалася дуже помічною від усіх негараздів: відводила бурю, грім, страхи й усілякі напасті.

Коли священик занурював у ополонку хрест, хлопці випускали в небо голубів, прикрашених різнокольоровими паперовими стрічками. Це символізувало Духа Божого, що сходить під час водосвяття на Христа. Дорослі чоловіки стріляли з рушниць, щоб відігнати від села нечисту силу, яка в цей момент нібито вистрибувала з води і переселялася на суху вербу. У момент водосвяття завзяті рибалки опускали під лід шматок сіті на палиці, примовляючи: «Ловлю рибу», що неодмінно мало посприяти вдалій риболовлі (Гуцульщина).

У деяких місцевостях України дівчата та жінки намагалися разом із водою прихопити й декілька камінчиків, їх кидали влітку на городи, що, за повір'ям, сприяло врожаю огірків, капусти й іншої городини.

По всій Україні зберігається й нині звичай купатися у водоймах відразу по освяченні води. За народними уявленнями, таке купання дає здоров'я хворим, особливо необхідне воно колядникам і рядженим, адже змиває з них «скверну». Особливою популярністю у киян користується урочисте освячення дніпровської води, що кожного року відбувається в Гідропарку. Проводиться урочистий молебень, після чого чимало відчайдухів купаються у Дніпрі, переконуючи тих, хто мерзне тільки від одного погляду на цих «моржів», що йорданська купель додає не тільки фізичного здоров'я, а й значно поліпшує настрій.

Надзвичайно цікаво відбувається водосвяття у Музеї народної архітектури та побуту, що у передмісті Києва, поблизу селища Пирогів. За словами відомого дослідника української традиційної культури, етнографа Олекси Доли, вже понад десять років, з того часу, як почала діяти на території музею церква св. Архистратига Михайла, урочисто проводиться свято Богоявлення. Цього дня по закінченні служби настоятель о. Андрій Власенко проводить урочистий хід до музейного ставка, на якому напередодні свята встановлюють вирубані з льоду хрест і престол, а також царські врата з ялинок. Тут і відбувається освячення йорданської води хрестом і вогнем — опусканням у воду запаленої «трійці». Саме в музеї можна побачити і взяти безпосередню участь в українському обряді цього свята.

З освяченою водою поспішали додому, щоб окропити нею господу, хату, городи, вулики. Дівчата вмивалися водою, вкинувши до миски коралове намисто або калину, а потім утиралися червоним рушником, щоб бути красивими та рум'яними. Перед обідом кожен відпивав ковток освяченої води з примовлянням: «Яка ся вода здорова, таким би сме ми здорові!» (Закарпаття). Йорданська вода зберігалася за образами протягом року як універсальний лікувальний засіб. До сьогодні в Україні зберігається звичай «записувати Коляду» — малювати хрести крейдою (вуглиною, часником, тістом) на дверях, вікнах, воротах будинків і господарських будівель, щоб вберегти житло від «усього злого»: хвороб, нещастя, домовика, змії тощо. А ще гуцули роблять невеличкі дерев'яні людиноподібні хрести, прикрашені травами й квітами, які прибивають на видному місці: до одвірків воріт і дверей, а також прилаштовують біля криниць. На окремих гуцульських хатах висіло по декілька десятків таких йорданських хрестів.

На Київському Поліссі після того, як священик посвятить хату, виносили з хати Дідуха, що протягом усіх святків стояв на покуті; різдвяне сіно віддавали худобі або тримали його, щоб «на його кури садити, щоб квочка була гарна». На Чернігівщині з сіна й соломи робили вогнище й перескакували через нього, аби очиститися від усього злого. З печей вимітали попіл і підсипали ним фруктові дерева, щоб вони гарно вродили влітку, або викидали її на лід, щоб не було пожежі в хаті протягом року. Якщо господиня на водосвятський обід місила тісто на пироги, то, не витираючи рук, йшла в садок, обв'язувала яблуню соломкою, щоб яблука гарно вродили «такі добрі й м'які, як тісто». На Водохрещі завершувався обряд колядування. До цього дня є спеціальні колядки, в яких господарів вітали «із Йорданом, і з водицею, і з царицею, з усім домом, з усім добром...»:

Що й на річці на Йордані,
Там Пречиста ризи прала.
Повісила на калині.
Де взялися Янголята,
Взяли ризи на крилята.

На сході України до першої третини ХХ століття зберігалися розваги на льоду: влаштовували кінні перегони, катання на санках і «хургалі», кулачні змагання чоловіків. Збиралися, як правило, дві команди, які змагалися за чітко визначеними правилами: не можна було бити з-за спини або лежачого, ті, хто виходив із гри, більше не заважали іншим, а сідали на лід або відбігали вбік. Переможцем вважалася команда, якій вдавалося витіснити супротивників подалі від йорданського хреста. Тих, хто відступав, переслідували аж до їхнього села, знімаючи на знак перемоги з церкви дзвін. Це вважалася великою образою для всієї громади. Доводилося сплачувати чималий викуп, щоб повернути дзвін на місце. Але найчастіше такі «баталії» завершувалися в шинку, де і переможені, й переможці гуляли разом (Полтавщина, Дніпропетровщина).

Із Водохрещі починалися «оглядини» й «заручини», якими відкривався весільний період, що тривав аж до Великого посту. Не тільки по селах, а й у містах заручена молодь каталася, за прадавнім звичаєм, на святково прикрашених конях. Закінчення зимових святків знаменувало половину зими, починалися приготування до весни, бо «тріщи, не тріщи, а вже минули Ворохрещі!».

Олена ЧЕБАНЮК,
кандидат філологічних наук, фольклорист.

ВИПУСК №8

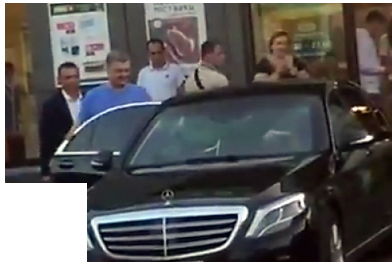
ЗА 17.01.2006

РОЗСИЛКА

e-mail:

підписатися

ФОТО,ВІДЕО

Порошенко сходив у супермаркет у футболці і джинсах (відео)